

מעלות האישה בעבודת הקב"ה

[פרשת ויקהל-פקודי, שנת תשס"ו – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי.
הבהרה: בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

כתוב בפרשתנו: "ויעש את הכיור נחשת ואת כַּנּוֹ נחשת, במראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד" (שמות לח, ח). לא מובן מי הן "הצובאות"? ומה הצורך להוסיף מלים "אשר צבאו"?

עונה רש"י בשם חז"ל: "בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן. והיה מואס משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע. אמר לו הקב"ה: 'קבל! כי אלו חביבין עלי מן הכל; שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים', [עכ"ל הקב"ה למשה. וממשיך רש"י:] כשהיו בעליהם יגעים בעבודת פרך, היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם. ונוטלות המראות וכל אחת רואה עצמה עם בעלה במראה, ומשדלתו בדברים לומר 'אני נאה ממך', ומתוך כך מביאות לבעליהן לידי תאוה וזקקות להן ומתעברות ויולדות... ונעשה הכיור מהם שהוא לשים שלום בין איש לאשתו להשקות ממים שבתוכו למי שקנא לה בעלה ונסתרה" [ואלו הם מי סוטה] עכ"ל רש"י.

אמנם במקור הדברים, בדברי חז"ל, התבטאותם בענייננו חריפה הרבה יותר ממה שרש"י כתב. כך אמרו – "כיון שאמר לו הקב"ה למשה לעשות את המשכן, עמדו כל ישראל והתנדבו. מי שהביא כסף ומי שהביא זהב... הביאו בזריזות הכל. אמרו הנשים, מה יש לנו ליתן בנדבת המשכן? עמדו והביאו את המראות... כשראה משה אותן המראות זעף בהן. אמר להם לישראל 'טולו מקלות ושברו שוקיהם של אלו. המראות, למה הם צריכים?' [על מה צריכים להם?]. אמר לו הקב"ה למשה, 'משה, על אלו אתה מבזה? המראות הללו הן העמידו כל הצבאות הללו במצרים... (תנחומא, פקודי, ט).

בזאת אנו מבינים יפה, מדוע התורה קוראת לקהל הנשים שהביאו נדבתן "צובאות". לא רק כפשוטו כי באו בהמוניהן, כמו מערך צבאי, אלא על שם מפעלן, שהם גרמו להתהוותם של צבאות [אוסף רב] של ישראל במצרים. לכן הפסוק מכפיל דיבורו ומדגיש "אשר צבאו", לומר שהנשים בימי הקמת המשכן נקראות "הצובאות", מפני פעולתן שעשו בהיותן עדיין במצרים, "אשר צבאו" וגרמו ללידת הצבאות. [ועל הקושיא, לפי פירוש זה, מה פשר רצף המלים "אשר צבאו פתח אהל מועד"? עיין מה שתירץ רמב"ן].

משה רבנו – אשר פרש מאשתו משך ארבעים שנה, כמאמר חז"ל על פסוק "ואתה פה עמוד עמדי" (דברים ה, ח. כח. / שבת פז.) – לא ראה בעין טובה את פעולת הגירוי הגופני כדי להוסיף תאוות אישות. אבל הקב"ה הרואה אל מה אותן הנשים התכוונו, הוא ששיבח לנשים. "כי האדם יראה לעינים, וה' יראה ללבב" (שמואל א, טז, ז). כי מאמינות גדולות היו הנשים ההן. והרי על ענין זה עצמו שהזכרנו כאן החליטו חז"ל "בזכות נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ממצרים" (סוטה יא, : עיי"ש פרטים).

וכבר ראינו בעניינים אחרים (=6 דוגמאות לקמן), כמה נתרוממו הנשים הנפלאות ההן.

1. מסופר, "ותַקַח מרים הנביאה... את התוף בידה, ותצאנה כל הנשים אחריה, בתופים ובמחולות" (שמות טו, כ). ויש לשאול, מניין היו לנשים תופים ומחולות במדבר? הרי יצאו ממצרים בחפזון, כמפורש "וביד חזקה יגרשם מארצו" (שמות ו, א). וכיון שהלכו רובם של ישראל ברגל, והיו זקוקים לקחת על גבם מזונות וכמה בגדים נחוצים, כיצד הגיע לידם תופים ומחולות? ואל תשיב כי רכשו מן סוחרים או שיירות במדבר. הרי מעשה קריעת ים סוף היה מיד ביום השביעי לצאתם, וטרם חנו בשום מקום? אלא עונה על כך רש"י: "מובטחות היו צדקניות שבדור שהקב"ה עושה להם נסים, והוציאו תופים ממצרים" (שמות טו, כ). אמונה זו מפליאה אותנו. האמינו שה' מושיע, וידעו מראש שכך יהיה והיו בוֹדְאֹת שעוד ישירו שירה?

א2. אמונה זו של אמותינו במצרים, צריכים אנו לעיין מה הוא שורשה.

והרי כבר אצל **מרים** מצאנו, שהיא זכתה להבין מה שאביה עמרם (שהיה גדול הדור ההוא, כך אמרו חז"ל) לא הבין. כאשר הוא פרש מאשתו מחמת טענה שבלאו הכי פרעה עתיד להטיל הילדים ליאור, טענה לו בתו: (1) "גזירתך קשה יותר משל פרעה. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות. (2) פרעה לא גזר אלא בעולם הזה. ואתה בעולם הזה ובעולם הבא. (3) פרעה הרשע ספק אם מתקיימת גזירתו, ספק אינה מתקיימת. אתה צדיק, בודאי שגזירתך מתקיימת" (סוטה יב:). שני הטעונונים האחרונים של מרים, שהילדים אפילו אם ימותו בחניקה במים, יבואו לחיי עולם הבא, ועוד שאין כל וודאות שפרעה יצליח בגזירותיו, הרי הן מגלות אמונה נפלאה ונשגבה. והבת הצעירה הזאת עלתה על כל שאר הגברים שבדור, שלא מצאנו מהם אחד שיאמר כך לעמרם!?

ב2. לא די שהנערה מרים היתה גדולה באמונה מן עמרם אביה, אלא היתה במעלה רמה יותר מאהרן הכהן. כי בזמן שבא משה למצרים, אחרי ששמע דבר ה' במעמד הסנה, הביא אתו את ציפורה ושני ילדיה. כאשר יצא לקראתו אהרן כדי לקבל את פניו, הטיף לו מוסר. כך מוסר רש"י: "אמר לו, מי הם הללו? אמר לו, זו אשתי שנשאתי במדין ואלו בְּנֵי. אמר לו, להיכן אתה מוליכן? אמר לו, למצרים. אמר לו [אהרן] 'על הראשונים [שכבר נמצאים במצרים] אנו מצטערים, [כיצד עוד נוציא אותם מכאן], ואתה בא להוסיף עליהם? אמר לה [משה לציפורה אשתו] לכי אל בית אביך [יתרו]. נטלה שני בניה והלכה לה" עכ"ל רש"י (שמות יח, ב).

חבל אשר משה לא פגש אז את מרים. כי היא לא טענה "על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם?" אלא היא דרשה שיש להקים משפחות גדולות, מרובי ילדים. תקוותה היתה עזה כי הקב"ה יקיים את דברו ויגאל אותם משם. כי ראתה את העתיד המקווה – כאקטואלית ביותר. לעומת זאת, הלא כאשר משה שלח את אשתו הביתה, גרם לכך שלא תלד לו יותר ילדים. ודאי כי מרים היתה מתגברת על טענתו של אהרן, ואף על שתיקתו והסכמתו של משה!

3. ושוב מצאנו אמונה גדולה במעשה **שרה**. כאשר נלקחה בשבי אצל פרעה, לא מצאנו שנפגמה בשלוות נפשה. כך כותב הנצי"ב ("העמק דבר", בראשית כג, א) – "ברוח הקודש היתה שרה מצויינת יותר מאברהם אבינו. והסיבה לזה משני טעמים וכו'. שנית, דאין רוח הקודש חל אלא מתוך שמחה של מצוה. ושרה - זה צדקתה להפליא, שהיתה באמונתה בבטחון חזק מאד נעלה, כמו שמבואר במדרש (ב"ר מא, ב) שאמרה שרה לאברהם אבינו: 'אתה בהבטחה (בראשית יב, ב-ג) ואני באמונה' וכו'. על כן לא נתעצבה בכל ימי חייה, והיתה שקועה ברוח הקודש" עכ"ל. זאת אומרת, לא נתלבטה בכל הלבטים בהם נתייגע אברהם אבינו, כי היה לה בהקב"ה אמונה פשוטה ובטחון מלא בו, גם באותה עת מרה שהמלך טמא ועריץ אחז בה.

4. וכן מצאנו בבנות ישראל הכשרות, ממשיכי דרכה של שרה, שלא השתתפו **בעוון העגל**. הרי אהרן אשר רצה להשהות מעשה יציקת העגל, אמר לעם "פְּרָקוּ נזמי-הזהב אשר באזני נשיכם" (שמות לב, ב). אבל למעשה לא הנשים תרמו את עֲדֵייהן, אלא הגברים עצמם, כדכתיב "ויתפרקו כל העם" (לב, ג) ולא כתוב "ויפרקו" [לאחרים]. כן מפורש בפרקי דר' אליעזר (פרק מה). ולכן קבלו הנשים שכר על ביטול מלאכה בראש חודש (משנה ברוחה, ס"י ת"ז). הנשים לא התבלבלו ממה שנעלם משה מן העין. האמינו במי ששלח אותנו, ולא בו. (עיין שיעורנו לפרשת תשא).

5. וכן מצאנו בבנות ישראל הכשרות, ממשיכי דרכה של שרה, שלא השתתפו **בעוון מרגלים**. זה מפורש בפסוק, "ולא נותר מהם איש" (במדבר כו, סה) וכתב שם רש"י: "אבל על הנשים לא נגזרה גזירת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ. האנשים אמרו 'ניתנה ראש ונשובה מצרימה'. אבל הנשים אומרות 'תנה לנו אחוזה' עכ"ל. הכל מתוך אמונה פשוטה בהקב"ה, שיקיים דברו ויביא אותנו אל הארץ שהבטיח לנו.

6. וכן מצאנו בבנות ישראל הכשרות, ממשיכי דרכה של שרה, שבאו בהמוניהן למחות על מסירת קרקע ההיאחזות ב"עמונה" לידי ערבים. הן ידעו מראש על המוני הקלגסים של המשטרה. ידעו מראש שהתכוונו הרשעים לאלימות. ולמרות טבעיהן הרך, למרות עדינותן, באו מתוך אמונה פשוטה בהקב"ה.

בעת הקמת המשכן, באו נשים תמימות למסור לה' את המראות הללו, ששמשו בעבר ככלים טובים לעורר את אהבת גידול המשפחה. לפי עיני בשר ודם (משה רבנו) היה בזה טעם לפגם שלכאורה יש בזה צד שליטה של יצר הרע. ומה מקומם בהיכל ה'! ענה לו הקב"ה "אדרבה, השתמשו בכך לשם שמים". בו בזמן שהגברים היו מיואשים ומחוסרי תקווה (וגם עמרם "גדול הדור" ביניהם) היתה זאת מרים ושאר נשים צדקניות שהתחזקו באמונתם, "ויש תקווה לאחריהן נאום ה' ושבנו בנים לגבולם" (ירמיה לא, טז). ידעו בבירור כי כעבור סך הצרות, עוד תזרח עליהם שמש ברכה. ובזה היו עדיפות מהגברים.

לכן כאשר יצר של חשד מתעורר באיש, שמא אשתו קלקלה, היו מביאים אותן לשתות מי סוטה. ודוקא ע"י כיוור המים, שנבנה כולו ע"י אותן מראות, כדי להשיב על כנה את האהבה שבין בני הזוג, ולהסיר כל חשד חינם.

כמה גדולה זכות האמונה! אחרי פסוק "ויאמינו בה'" כתוב "אז ישיר". (שמות טו, א) כלומר כל כך גדלה אמונתם עד שיכלו לשיר בהתרוממות הנפש, ברגשיות שופעת.

ומה שְׁכָרְךָ? (של נשים צדקניות אלו ושל ההולכים בדרכן) אמרו על כך חז"ל (תנחומא, בשלח, י) כי "לפיכך זכו לירש את הארץ" עכ"ל. כיצד זה נרמז בפסוק? פשוט, כי סוף השירה הוא – "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך" (שמות טו, יז, וכמו שמובא בבבא בתרא ק"ט: שענינו א"י). מה פירוש "ותטעמו"? כמו עץ נטוע אשר שרשיו העמוקים הבלתי נראים לעין משתרעים על שטח רחב מאד, ואי אפשר לתלוש את העץ ממקומו; כך בעלותו של עם ישראל על ארץ ישראל אין בכוחה של שום ממשלת זדון לבטל או לערער קשר מוצק זה.

כי הארץ נקראת "ארץ הצבי" (דניאל יא, טז). ו"צבי" בגימטריא "אמונה". וביארו זאת חז"ל במסכת כתובות (ק"ג:) כי הדר בארץ ישראל יש לו אלוה. והאריך בזה ר' צדוק הכהן. ("לקוטי מאמרים", עמ' 86, / "דובר צדק", עמ' 55, 73-75, / "קומץ המנחה" דף 49).

אשריהם ישראל! הם "מאמינים בני מאמינים". (שבת צ"ג). ודבר זה יש לנו ללמוד מן הנשים הצדקניות.